

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻՆ

Երբէք հայ ժողովուրդը այնպիսի ծանր ու արհաւիրալի օրեր չի ունեցել ինչպէս անցնող դժբախտ 1917 թուին էր: Անակնկալների շարքեր անցան նրա գլխով ու աւերի մատնուած ժողովրդին, ամայացած երկրին հասցրին վերջին ճգնաժամին՝ օրհասական դառն կացութեան:

Համաշխարհային չորրորդ տարին տևող պատերազմի ընդհանուր ազդեցներից անմասն չէ մնացել և հայ ժողովուրդը: Թէ մարդով, թէ ինչքով նա զոհաբերել է իւր ոյժերիցն վերն անդամը: Նա իւր մէջ պատասպարել է և բազմահազար հայ անտուն, որք ու տնանկ հայ գաղթականին և շարունակում է իւր սուղ միջոցներից տալ իւր եղբայրներին, այն ինչ կարող է և գուցէ էլ աւելին:

Առասպելական չափերի հասած ու օրէցօր դեռ աճող թանգութիւնը նրան ուժասպառ է արել:

Եւ այսօր մենք կարդում ենք ու ակննատես ենք, թէ ինչպէս ամեն կողմից սովի ճչեր աղաղակներ են լսւում, թէ ինչպէս և տեղացի և գաղթական ժողովուրդը խմբերով այս ու այն հիմնարկութեան, հաստատութեան առաջն են կտրում, պահեստների դռները կնքում, ցոյցեր կազմում, որովհետեւ սովը նրանց յուսահատութեան է հասցրել:

Եւ այս դեռ դեկտեմբեր ամսին. իսկ մինչև նոր հունձը ունինք դեռ ևս 5—6 ամիս:

Եթէ աւելացնենք սրա վրայ և այն, որ Կովկասին պարենաւորող Հիւսիսային Կովկասն էլ ընդհանուր շփոթից անմասն չէ մնացել, որ երկաթուղային հաղորդակցութիւնը

օրերով դադարում է և ճվ գիտէ թէ էլ ի՞նչ աւելի սոսկալի դրութեան պիտի հասնենք, կտեսնենք, որ յիրաւի անողորմ սովի սպառնալիքը արդէն մեր մէջն է և դրութիւնը կրիտիքական աւելի, քան ենթադրում ենք:

Այս ամենը գուցէ և կարելի կլինէր մեղմացնել, եթէ Ռուսաստանի անարիւն սկսուած ու վերջը քաղաքացիական սարսափելի կռուի վերածուած յեղափոխութեան ստեղծած անիշխանական վիճակը չլինէր:

Մեծամասնականների երկրի կառավարութեան ղեկը ձեռքն առնելուց յետոյ կազմալուծուած Ռուսաստանի հսկան մասնատուեց արաբօրէն և այժմ գրեթէ իւրաքանչիւր երկրամաս իւր ուրոյն իշխանութիւնն ունի և իրեն չի ճանաչում ենթակայ որ և է իշխանութեան, մինչև Սահմանադիր ժողովի վերջնական գումարումը:

Տարրալուծման գործողութեան մէջ մտաւ և Կովկասը. որն ստեղծեց իւր տեղական իշխանութիւնը և որը այժմ կապ չունի կենդրոնի Պետրոգրադի հետ:

Կովկասի այս դրութիւնը անշուշտ անհետևանք չանցաւ հայերի համար, որոնք բացի այն, որ համակովկասեան իշխանութեան մէջ ունեցան իրենց ներկայացուցիչները յանձին այս ու այն կօմիսարի, այլ և ստեղծեցին Ազգային խորհուրդ. որը իրական մարմին է ճանաչուել և այժմ լիազօրուած է այնպիսի պատասխանատու գործ ղեկավարելու, որպիսին է Կովկասեան ճակատի պաշտպանութիւնը:

Ռուսաստանի մասնակի հաշտութեան և զինադադար կնքելուց յետոյ, ինչպէս ամեն տեղ այնպէս և Կովկասի ճակատում ռուս զօրքերը թողին ու վերադարձան իրենց տեղերը և ճակատը գրեթէ դատարկուեց: Վտանգը արհաւրալի դարձաւ, որովհետև այժմ տաճիկ զօրքի ներխուժման սպառնալիքը տարածուեց ոչ միայն գրաււած վայրերի մէջ գտնուող զաղթականների վրայ, այլ և Կովկասի, քանի որ զօրք չկայ պաշտպանող:

Այդ սարսափը, այդ մեծ վտանգն է տարեվերջին ծառացել հայ ժողովրդի առաջ և այժմ Ն. դարու նման

մի տեսակ ընդհանուր զօրակոչ է տեղի ունենում միայն ինքնապաշտպանութեան նպատակով:

Անցնող թուականը հայ ժողովրդի առաջ լինել, չլինելու հարցն է դրել և այդ էլ այն ժամին, երբ նրա մեծ հատուածի՝ Տաճկահայաստանի հայ ժողովրդից մի միլիօնը կոտորուել է բարբարոս տաճիկ կառավարութեան ձեռքով, մնացած 5—600 հարիւր հազարը ցրուել է այս ու այն կողմը թափառական, անտէր ու իսկ միւս բաժնի՝ Ռուսահայաստանի հայ ժողովուրդը չորրորդ տարին է հիւծւում է ահաւոր պատերազմի բեռան տակ և ուժասպառ է եղել:

Չասե՞նք, որ ճիշտ որ անողորք է ճակատագիրը, ճիշտ որ հայի բախտը ճակատագրական անէծքի տակ է դեռ:

Բայց հայ ժողովրդի համար սոսկումնների թիւը սահման չունի: Եւ ահա այս ճակատագրական ժամին՝ երբ մանուկից մինչև ծերը առանց սեռի խտրութեան ղէնքի են կոչւում, Պետրոգրտդի մեծամասնական կառավարութիւնը սեպարատ հաշտութեան պայմաններն է մշակում և մանր ազգերի ինքնորոշման հարցը մէջից վերացւում է:

Ի՞նչ պիտի անէ մի բուն հայ ժողովուրդը հսկայ պետութիւնների ղէմ, երբ զերազայն ղէմօկրատիկ սկզբունքների անունից խօսող ու երդուող այս ժամին իսկ հայ ժողովրդի իրաւունքը մոռացութեան է տրւում: Ի՞նչ անէ նա, երբ քրիստոնեայ պետութիւնները օրը ցերեկով մեր աչքի առաջ նոյնիսկ ղէմօկրատիայի անունից մանր ժողովուրդների դատն են ոտնահարում ու նրանց բախտը աճուրդի հանում: Խոստովանենք հրապարակով, որ և ոչ մի պետութիւն, թէկուզ ամենաղէմօկրատիկը մանր ազգի իրաւունքը ոչ ճանաչում է և ոչ էլ հարկաւոր ժամին պաշտպանում:

Եւ ահա այս սև տարավերջին տեսնում ենք, որ հայ ժողովուրդը մինչդեռ իր ամեն ինչն է զոհաբերել այս մեծ պատերազմում և ամենից աւելի տուժել ու արհաւիրքներ կրել, նա առաջներում զաղտնի դիւանագիտութեան ձեռքին է վաճառքի առարկայ եղել, այժմ էլ հրա-

պարակով է անպաշտպանութեան մատնւում ու լքւում ամեն կողմից:

Եկող մեծ յղացումների ծնունդներն իր մէջ ունեցող տարուն դիմաւորում է միայնակ, իր պատմական ազատագրութեան ծանր խաչը ուսին Գողգոթայի զաւաթին հասած:

Բայց չէ՞ որ Գողգոթան տուեց երկրին Յարութեան Մեծ տօնը. չէ՞ որ խաչի վրայից տարածուեց Ազատութեան ու Սիրոյ Մեծ վարդապետութիւնը:

Հայ ժողովուրդը ունի այդ հաւատը և նրա Գողգոթան պէտք է տայ և կտայ նրան վերածնութեան՝ Յարութեան Մեծ Աւետիսը:

«ԱՐԱՐԱՏ»-Ի ԲԱԺՃԱՆՈՐԴՆԵՐԻՆ

Մ. Աթոռի տպարանի բանուորները գործադուլի պատճառով տպարանում աշխատանքները վերսկսեցին նոյեմբերի 15-ից. ուստի խմբագրութիւնը ստիպուած եղաւ սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսների «Արարատ»-ի համարները միացեալ հրատարակել:

«Արարատ»-ի խմբագրութիւն.

